TUDOMÁNYOS CIKK

A pénzügyi elemzés és a hatályos számviteli elszámolások összefüggései

Szálteleki Péter – Pupos Tibor – Szabó Gergely

Kulcsszavak: fejlesztési támogatások, időbeli elhatárolások, vagyoni, pénzügyi és jövedelmezőségi helyzetet tükröző mutatószámok, számítási algoritmusok.
JEL-kód: Q12, Q14.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Piacgazdasági körülmények között a vállalkozási tevékenységet folytató gazdálkodó szervezeteknek a vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről és azok alakulásáról objektív információk kell, hogy rendelkezésre álljanak az érintettek és érdekeltek számára egyaránt. Ennek mikéntjét törvény is szabályozza. Ezek az információk – illetve azok egy része – pénzügyi mutatószámokkal jeleníthető meg.

A gyakorlatban széles körben alkalmazott pénzügyi mutatószámok tárháza nem nevezhető szegényesnek, ugyanakkor – egyes mutatószámok értelmezését, számításuk algoritmusát tekintve – egységesnek sem. A képzett mutatószámokkal szemben fontos követelményként fogalmazható meg, hogy azok megbízható információval rendelkezzenek. Ennek biztosítása azonban csak akkor lehetséges, ha tudjuk, hogy mit és miért számolunk. A mutatószámok számítása nem lehet mechanikus, a gazdálkodás feltételrendszerének és a kapcsolódó szabályozás rendszerének – mondhatni – folyamatos változása miatt sem.

A dolgozat keretében arra keressük a választ, hogy az állami támogatások hatályos számviteli elszámolásának rendszere hogyan befolyásolja a vagyoni, pénzügyi helyzetet, a hatékonyságot és jövedelmezőséget kifejező egyes pénzügyi mutatószámok információtartalmát. Az elemzéseket gazdasági tényadatok és az AKI FADN rendszerének adatbázisán végeztük. Az eredmények alapján javaslatot teszünk egyes mutatószámok számításának algoritmusára. Erre azért van szükség, mert a hatályos számviteli törvény előírásai miatt az eddig alkalmazott algoritmus nem biztosítja az érintett mutatószámok szakmai információtartalmának megalapozottságát.

BEVEZETÉS

„A piacgazdaság működéséhez nélkülözhetetlen, hogy a piac szereplői számára hozzáférhetően, döntéseik megalapozása érdekében mind a vállalkozók, mind a nem nyereségorientált szervezetek, valamint az egyéb gazdálkodást folytató szervezetek vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről és azok alakulásáról objektív információk álljanak rendelkezésre." *(2000. évi C. törvény).* A szakmailag megbízható információk azonban nem csak vállalati szinten fontosak, mivel a döntéshozók – a szakpolitika szintjén is – a képzett mutatószámok alapján minősítik a kialakult helyzetet, hozzák meg döntéseiket. Ezért fontos tudni, *hogy mit és miért számolunk.* A kérdés megválaszolása viszont nem nélkülözheti a megfelelő adatbázist, a céllal adekvát információs rendszer

meglétét. Ennek fontosságára *Kapronczai (2007)* is felhívja a figyelmet, amikor azt hangsúlyozza, hogy a különböző szintű döntésekhez – szakpolitikai, KAP, vállalati szint stb. – megbízható adatokra van szüksége a döntéshozóknak. A NAV adatbázisa, a Tesztüzemi Rendszer és a Mezőgazdasági Számlarendszer, mint a jelenleg működő három jövedeleminformációs rendszer szolgáltatja az adatokat a különböző dimenziójú és tartalmú indikátorok képzéséhez.

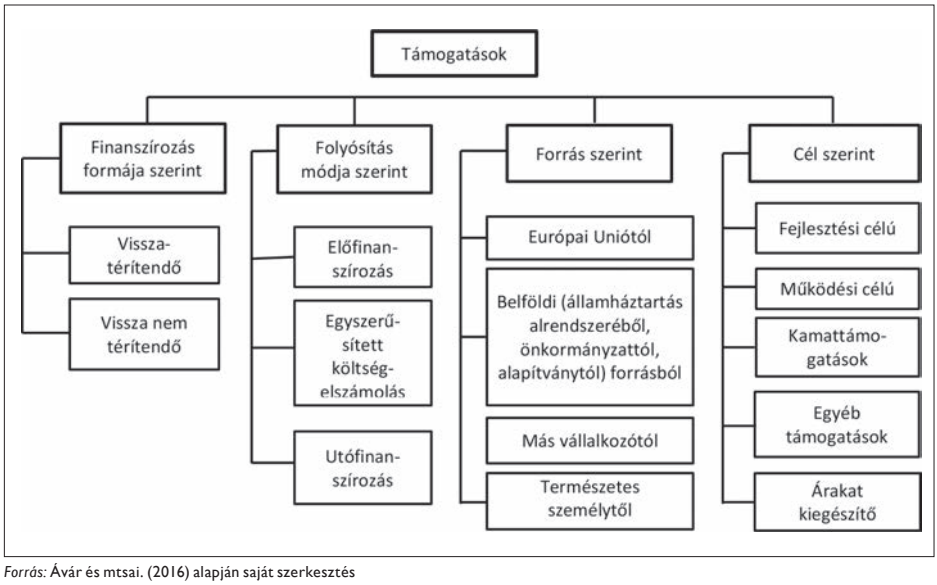
Fontosnak tartjuk hangsúlyozni azt, hogy a NAV és a Tesztüzemi Rendszer adatbázisa egyaránt végső soron a hatályos számviteli törvény által szabályozott adatbázison alapul. Látni kell azt is, hogy mivel Magyarország is tagja az Európai Uniónak, nem függetlenítheti magát az Európai Unió kapcsolódó szabályozási rendszerétől. Ez azt jelenti, hogy az Európai Unió egyes szintjein hozott döntések be kell, hogy épüljenek a tagállamok, így Magyarország számviteli jogrendjébe is. Ezen túlmenően a jogalkotók figyelemmel vannak a különböző nemzetközi számviteli elvekre is.

Ahogy ez ismert, az Európai Unió olyan vámhatárokkal körbezárt közös piac, melynek tagállamai tartózkodnak a piaci versenyt az elfogadottnál nagyobb mértékben torzító beavatkozásoktól, és betartják az Európai Unió kapcsolódó szabályozási rendszerét. E rendszer elemei közül az állami támogatásoknak a piaci mechanizmusok működése szempontjából meghatározó szerepük van. Az *Európai Unióról szóló Szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 107. cikkének (1) bekezdése* az állami támogatás fogalmát az alábbiak szerint definiálja: „Ha a Szerződések másként nem rendelkeznek, a belső piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet." A támogatások rendszerét, annak egyes elemeit tehát törvény szabályozza. Az Európa Bizottság a 2016/C 262/01 számú közleményében részletesen értelmezi a rendszer egyes elemeit. A Bizottság értelmezése szerint „csak az állami forrásból közvetlenül vagy közvetve *nyújtott előny* minősülhet a Szerződés 107. cikkének (1) bekezdése szerinti állami támogatásnak." „… az előny olyan gazdasági előny, amelyet egy adott vállalkozás rendes piaci körülmények között – azaz állami beavatkozás nélkül – nem tudott volna megszerezni." „Állami forrás a közszféra minden erőforrása, ideértve az állami szint alatti (decentralizált, szövetségi, regionális vagy más) jogalanyok erőforrásait és bizonyos körülmények között a magánjogi szervezetek erőforrásait is."

Az állami források átruházásának számos formája lehet: közvetlen támogatás, a vállalkozások tőkéjébe való közvetlen beruházás, természetbeni juttatás stb. Az állami támogatások csoportosítása többféle szempont alapján történhet. A dolgozat céljával összhangban a támogatások főbb szempontok szerinti csoportosítását az *1. ábra* szemlélteti. A Bizottság közleményében úgy fogalmaz, hogy a támogatásoknak csak a vállalatra gyakorolt hatása releváns, a beavatkozás célja és oka nem. Amennyiben az adott vállalkozás pénzügyi helyzete *„a rendes piaci feltételektől eltérő feltételek mellett nyújtott állami beavatkozás eredményeképpen javul, minden esetben megállapítható az előny megléte."* Az előny kimutatása igényli a vállalkozás intézkedést követő és azt megelőző pénzügyi helyzetének értékelését. Az értékelés a pénzügyi elemzés keretében számított pénzügyi mutatószámokkal történhet. A pénzügyi mutatószámok szakmai információtartalma azonban nagymértékben függ attól, hogy a kapott állami támogatások számviteli elszámolásának rendszere miként rendelkezik az egyes támogatási formák elszámolását illetően *(2.* ábra). Fontos kérdésként fogalmazható tehát meg, hogy:

I. ábra

A támogatások főbb szempontok szerinti csoportosítása
(Classification of grants by main characteristics)

Forrás: Ávár és mtsai. (2016) alapján saját szerkesztés

– Az állami támogatások elszámolását a hatályos számviteli törvény hogyan szabályozza?

– Mely pénzügyi mutatószámok tartalmát és milyen mértékben érinti az elszámolás rendszere?

– Az érintett mutatószámok számításának algoritmusát kell-e, és ha igen, hogyan és milyen tétellel korrigálni?

– A számviteli szabályozás miatt kell-e egyes pénzügyi mutatószámokat újraértelmezni?

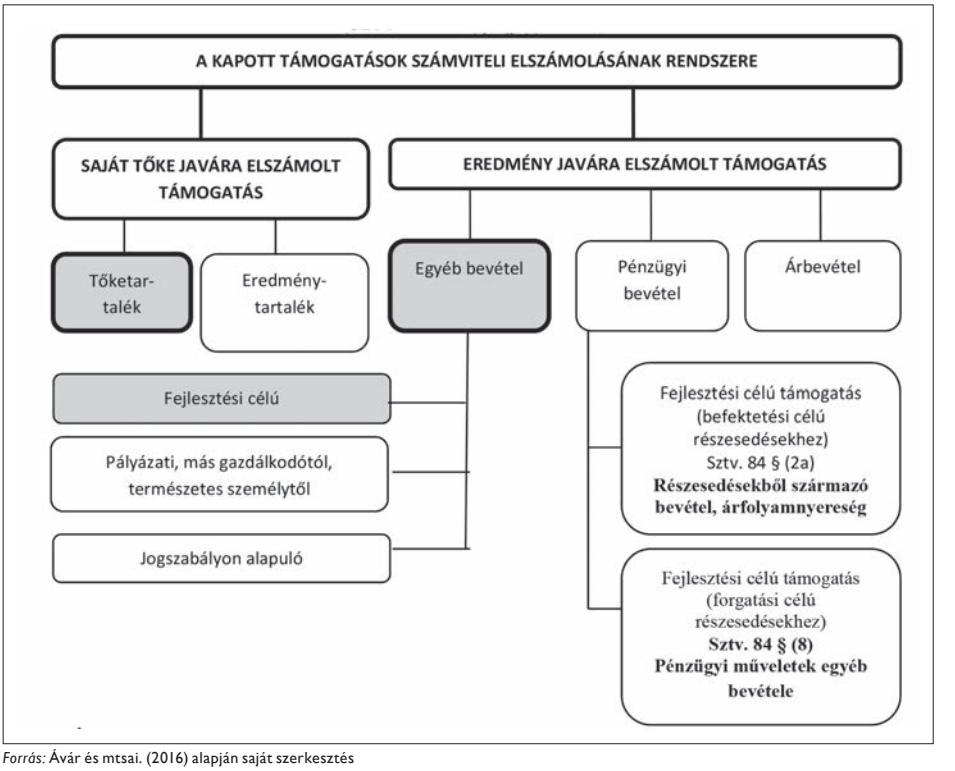
A dolgozatban ezekre a kérdésekre keressük a választ.

A jelenleg hatályos számviteli törvény szerint – *2. ábra* – a kapott fejlesztési célú támogatásokat vagy a *tőketartalékba (lekötött tartalékba)* kell helyezni, vagy *bevételként el kell határolni, azaz a mérlegben a passzív időbeli elhatárolások tétele lesz.* Az elmondottakból következik, hogy *a fejlesztési támogatások* vagy a *saját tőke*, vagy az *eredmény* javára kerülnek elszámolásra. A *saját tőkét érintő* támogatásokat a tőketartalékba kell elszámolni, de ha a támogatás feltételhez kötött, akkor azt a *lekötött tartalékba* kell átvezetni. A fejlesztési célú támogatások másik nagy csoportját *egyéb bevételként* kell elszámolni, és *időbelileg el kell határolni. A halasztott bevételt az értékcsökkenéssel arányosan fel kell oldani.* (A feloldandó összeg = ÉCS tárgyévi összege×Támogatási arány. A támogatási arány = Támogatás összege/Támogatásból megvalósított beruházás bruttó értéke.) A feloldást *egyéb bevételként kell könyvelni, ezért adóalapot növelő tétel lesz.* A fejlesztési célú támogatásokat 2016-tól jellemzően az egyéb bevételek között kell elszámolni és halasztott bevételként elhatárolni. Jogszabályi rendelkezés szerint egyes támogatásokat a számviteli törvény alapján – 36. §-a (1) bekezdés f) pont – a tőketartalékba kell elszámolni. Erről az alábbi jogszabályok rendelkeznek *(Andor – Tóth, 2018):*

• 2011. évi VLV. tv. (NFA képzési alaprész);

2. ábra

A kapott támogatások számviteli elszámolása
(Accounting of grants)

Forrás: Ávár és mtsai. (2016) alapján saját szerkesztés

• 30/2000. (III. 10.) Korm. r. (kibontakozási hitel);

• 144/2009. (XI. 6.) FVM r. (nemzeti Diverzifikációs Program);

• 50/2011. (VI. 6.) VM r. (EU Halászati alap);

• 23/2007. (IV. 17.) FVM r. (EU mg. Vidékfejl. Alap);

• 172/2004. (XII. 23.) FVM r. (AVOP);

• 131/2004. (XI. 11.) FVM r. (nemzeti Vidékfejlesztési Terv).

Az ÚMVP keretében még 2017-ben is történt kifizetéseket a tőketartalékba (lekötött tartalékba) kellett könyvelni. A Vidékfejlesztési Program (VP) keretében realizált fejlesztési támogatások feloldását az egyéb bevételek között kell elszámolni. A számviteli törvény 45. §. (1–6) bekezdései tartalmazzák a passzív időbeli elhatárolások között, halasztott bevételként kimutatandó, a fejlesztési támogatásokon kívüli tételeket és megszüntetésük módszereit. A törvény szerint halasztott bevételként kell kimutatni

• az elengedett, valamint a harmadik személy által átvállalt kötelezettség összegét, amennyiben az a kötelezettség terhére beszerzett eszközökhöz kapcsolódik (legfeljebb a kapcsolódó eszközök nyilvántartás szerinti értékében);

• a térítés nélkül (visszaadási kötelezettség nélkül) átvett eszközök, továbbá az ajándékként, a hagyatékként kapott, a többletként fellelt eszközök piaci – illetve jogszabály eltérő rendelkezése esetén a jogszabály szerinti – értékét;

• a 3. § (5) bekezdésének 2. pontja szerint különbözetként meghatározott negatív üzleti vagy cégértéket;

• a vállalkozó valamely befektetett eszköze tartós használati, üzemeltetési, kezelési jogának átengedéséért kapott bevételt;

• a kölcsönbe adott értékpapír – felhalmozott kamattal csökkentett – kölcsönszerződés szerinti értékének a könyv szerinti értékét meghaladó összegét (nyereségét).

Fontos látni, hogy a passzív időbeli elhatárolások között halasztott bevételként nyilvántartott fejlesztési támogatások feloldása – az értékcsökkenési leírás (normatív élettartam) időszaka alatt az eredményágon, annak egyéb bevételként történő elszámolása miatt – az eredménytartalékba kerül.

Ismert, hogy a mezőgazdasági termelést illetően jelentős nagyságrendet képviselnek azok a vállalkozások, amelyek az SZJA-törvény szerint adóznak. Ilyenek az *egyéni vállalkozások, őstermelők,* akik szintén állami támogatásban – folyó- és tőketranszferek révén – részesülnek. *Fogarasi (2010)* szerint a támogatások az egyéni vállalkozások és a mezőgazdasági őstermelők esetében a költségek fedezetét, a különböző fejlesztési célokat szolgálhatják, lehet egységes földalapú támogatás és végül egyéb jogcímen folyósított támogatás (például egyéni vállalkozói tevékenység megkezdése). Főszabályként értelmezhető, hogy a költségek fedezetére vagy a fejlesztési célra kapott támogatást a jövedelem számításánál nem kell bevételként figyelembe venni. Az egységes területalapú támogatást, a visszatérített jövedéki adót – a gázolaj felhasználására tekintettel – viszont egyéb bevételként figyelembe kell venni.

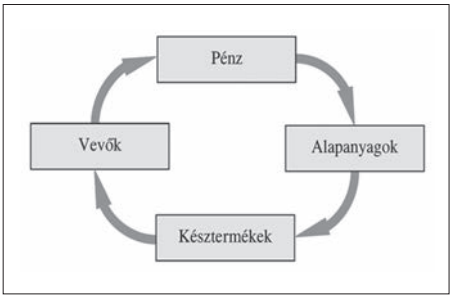
A TERMELÉS MINT A FORGÓESZKÖZÖK KÖRFORGÁSA ÉS ANNAK PÉNZÜGYI VETÜLETEI

A termelés fogalmát *Marosán (2016)* az alábbiak szerint definiálja: „Termelésnek nevezzük az üzleti rendszerbe beérkező (input) forrásoknak, értéknövelő (átalakítási) lépéseken keresztül, társadalmilag hasznos és tudatosan tervezett kimenetekké (outputokká) történő átalakításának folyamatát." A definíció alapján – ha a termelés gazdasági vetületét vesszük alapul – a termelés nem egyéb, mint a forgóeszközök körforgása, amelyben Pénz<Pénz* *(Pupos, 2011).* Ugyanakkor azt is látni kell, hogy a termelési folyamat egyben értékteremtő folyamat is. *Chikán (2005:330)* értelmezése alapján az „értékteremtő folyamatok: erőforrások beszerzése, kezelése és felhasználása abból a célból, hogy a fogyasztó számára értéket állítsunk elő". A definícióban az érték olyan outputot jelent, amely a fogyasztó számára használati értékkel bír. Ez lehet valamilyen jószág vagy szolgáltatás is. Belátható, hogy a termelési folyamat – ha annak célja profit realizálása – vállalkozási tevékenységként is folytatható. A három definíció mintegy előre vetíti azok tartalma mélyebb értelmezésének fontosságát. A dolgozat céljával összefüggésben ábrák segítségével *(3. és 4. ábra*) is jelenítsük meg, tegyük szemléletessé a fogalmak tartalmi elemeit és értelmezzük az ok-okozati összefüggéseket.

Brealey és Myers (1992:472) – egy rendkívül egyszerű vállalatot vesz alapul – a termelés folyamatát a forgótőke működési ciklusaként értelmezi, és az alábbiak szerint fogalmaz: „Egyetlen állandó szerepel ebben a folyamatban – nevezetesen a forgótőke. A forgótőke összetevői folyamatosan változnak. Ez az egyik oka annak, amiért a (nettó) forgótőkét a forgóeszközök és a folyó források jó összefoglaló mutatójának tartjuk." Ez az értelmezés több problémát is felvet, melyeket *Pupos (2011)* tanulmányában részletesen elemez, és állítását indokolja is. Értelmezése szerint a forgótőke és a nettó forgótőke nem azonos fogalmak.

Pupos (2011) értelmezése alapján *„a forgótőke a forgóeszközök körforgásának folyamatában, egy adott időszakra vonatkozóan, a folyamatos termelés biztosítása érdekében, a termelési folyamat(ok) és a*

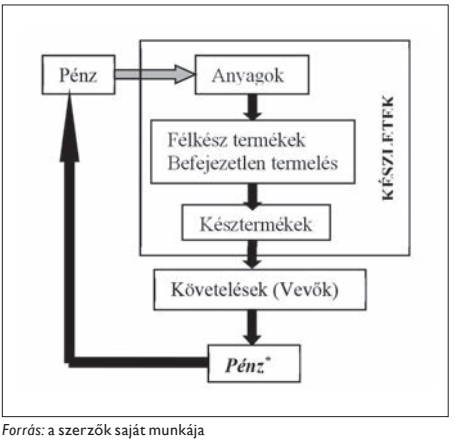
3. ábra
A forgótőke működési ciklusa
(Operating cycle of working capital)

Forrás: Brealey – Myers (1992:472)

termelés szervezésének sajátosságai által meghatározottan, állandóan megjelenő vagy jelen lévő forgóeszköz-féleségek tőkeként funkcionáló állományértéke. Elemei: a folyamatos termelés viteléhez nélkülözhetetlen készletek (biztonsági vagy törzskészlet), a követelések és a pénzeszközök biztonsági hányada." A definíció tartalmi elemeit a *4. ábra* teszi szemléletessé. Az ábra alapján látható, hogy az értékpapírok nem elemei a körforgásnak. A forgótőke definíciójából az is következik, hogy annak elemei, „összetevői" nem változnak, azok mint *biztonsági – alapanyag, félkész termék és befejezetlen termelés, késztermék – készletek állományértékei állandó elemei,* de egyben feltételei is a folyamatos termelésnek. A *követelésállomány* adott hányada – a cég kereskedelmi, hitelezési politikájától függően, a fizetési határidő által is meghatározottan – szintén állandó eleme a körforgásnak. A *biztonsági pénzkészlet* állományértéke a menedzsment döntésének a függvénye. E tételek tehát tőkeként funkcionálnak, mivel felszabadításuk – kisebb biztonsági készletszintek, rövidebb fizetési határidők stb. – a termelés folyamatosságát, végső soron a vállalat jövedelemtermelő képességét veszélyeztetné, növelné a kockázatot. A „forgó" jelző csak arra utal, hogy a forgóeszközök azon állományértékéről van szó, amelyek tőkeként funkcionálnak.

4. ábra
A termelési folyamat mint a forgóeszközök körforgása
(The production process as the circulation of current assets)

Forrás: a szerzők saját munkája

Az ok-okozati összefüggések feltárása miatt azt is látni kell, hogy a forgóeszközök körforgásával egyidejűleg – vagy időeltolódással – pénzügyi folyamatok is generálódnak a termelés során. Ezek a pénzügyi folyamatok pénzáramlásokban – *kiadások vagy bevételek* – „kelnek életre". Például a megrendelt alapanyag beérkezése és készletre vétele pénzügyi folyamatot generál. Ezt a készletet a *szállítóállomány finanszírozza és jeleníti meg.* Amikor a számla ellenértéke kiegyenlítésre kerül, akkor pénz áramlik ki a vállalatból, „életre kell a pénzügyi folyamat". Ha a követelésállomány pénzügyi teljesítés miatt csökken, akkor a vállalat bevételhez jut. Az összefüggések feltárása érdekében tehát vizsgálni kell a termelési folyamat pénzügyi vetületeit is.

AZ IDŐBELISÉG ELVE MINT A FINANASZÍROZÁSI STRATÉGIÁK ELMÉLETI HÁTTERE

Tételezzük fel, hogy az *„A" és „B" vállalat* ugyanazt a terméket állítja elő, és működésükben csak az a különbség, hogy *„B" vállalat* a termelését – kedvező kapcsolati tőkéjének eredményeként – rövid lejáratú

kötelezettségekkel finanszírozza. Fogadjuk el, hogy az üzleti év 30 nap, a termelés egyenletes. A befektetett eszközállomány 1000 ezer Ft, melyet öt év alatt írunk le. A termelt mennyiség 1800 db, az értékesített mennyiség 1740 db. Az értékesítési ár 1000 Ft/db. A termék önköltsége 800 Ft/db, melyből az alapanyagköltség 500 Ft/db. A félkész termék önköltsége 600 Ft/db. Az értékesítés dekádonként történik (580 db termék/dekád) és a vevő a 10. napon fizet. A biztonsági (törzskészlet) – *alapanyag, félkész termék* – 3 nap termelésének inputigényével, a biztonsági *késztermékkészlet* szintén 3 nap termelésével egyezik meg. Az *„A" és „B" vállalat* vagyoni és pénzügyi helyzetének induló és záró állományértékeit a vagyonmérleg segítségével jelenítjük meg *(1. táblázat)*. A vagyonmérleg adatai alapján látható, hogy az *„A" és „B" vállalat* vagyonának struktúrája teljes mértékben azonos. A tőkeként funkcionáló forgóeszközök állományértéke (*a forgótőke*) mindkét vállalat esetében 922 ezer Ft, ami a megfogalmazott feltételek miatt nem is lehet más. Lényeges különbség van azonban a forrásstruktúrában, mivel a *„B" vállalat* termelését idegen forrásokkal finanszírozza. A finanszírozási stratégia kialakításánál fontos kérdésként kezelendő a kockázatvállalás mértéke, amit a gazdálkodás feltételrendszere, a menedzsment kapcsolati rendszere stb. jelentős mértékben befolyásol. Fontos megválaszolandó kérdés, hogy a két vállalat

1. táblázat

Az „A" és „B" vállalat vagyonmérlege
(Balance sheets of „A" and „B" companies)

(M. e.: ezer Ft/*thousand HUF*)

Megnevezés *(Name)*	**„A" vállalat *(„A" company)***		**„B" vállalat *(„B" company)***	
	Nyitó *(Opening balance)*	**Záró *(Closing balance)***	**Nyitó *(Opening balance)***	**Záró *(Closing balance)***
Befektetett eszközök *(Fixed assets)*	1 000	800	1 000	800
Forgóeszközök *(Current assets)*	922	1 470	922	1 470
Készletek *(Inventories)*	90	342	90	342
Anyagok *(Raw materials and consumables)*	90	90	90	90
Félkész termék és befejezetlen termelés *(Work in progress and semi-finished products)*		108		108
Késztermékek *(Finished products)*		144		144
Követelések *(Accounts receivables)*		580		580
Pénzeszközök (*Cash and bank)*	832	548	832	548
Eszközök összesen *(Total assets)*	1 922	2 270	1 922	2 270
Saját tőke *(Own capital)*	1 922	2 270	1 000	1 348
Jegyzett tőke *(Subscribed capital)*	1 922	1 922	1 000	1 000
Adózott eredmény *(Earnings after taxes)*		348		348
Rövid lejáratú kötelezettségek *(Current liabilities)*			922	922
Források összesen *(Total own capital and liabilities)*	1 922	2 270	1 922	2 270

Forrás: a szerzők saját munkája

finanszírozási stratégiája közötti különbség milyen pénzügyi mutatószámokkal jeleníthető meg és jellemezhető. A vállalatok pénzügyi stabilitásának alakulását a vagyon és forrásstruktúra között fennálló ok-okozati összefüggéseket kifejező időbeliség elve érvényesülésének mértéke határozza meg. Ez azért van így, mert az *időbeliség elve a termelésben lekötött vagyonelemek felszabadíthatósága és a forrástételek lejárati ideje közötti* összhangot fejezi ki. Ezt a vagyonmérleg egyes tételeinek sorrendisége is mutatja, illetve kifejezi. Ebből viszont következik, hogy a tőkeként funkcionáló vagyonelemeket lejárat nélküli (saját tőke) vagy hosszú lejáratú forrásokkal kell finanszírozni. A tőkeként funkcionáló vagyonelemek értelmezése, annak számszerűsítése a mérleg adatbázisán nem nevezhető egységesnek, eltérő értelmezésekkel lehet találkozni. A fennálló tartalmi összefüggéseket és azok egyféle értelmezését szemlélteti az *5. ábra*.

Az *5. ábra* hiányossága, hogy nem jeleníti meg a forgóeszközök egyes csoportjainak azon állományértékét, amely tőkeként funkcionál, állandó jelleggel le van kötve (lásd: az „A" és „B" vállalatot). Márpedig ennek figyelmen kívül hagyása a kapcsolódó vagyoni és pénzügyi helyzetet kifejező mutatók számításánál téves következtetések levonásához vezet. Az időbeliség elve érvényesülésének egyik számított mutatószáma a *nettó forgótőke*. A *nettó forgótőke* a vagyonmérleg adatai alapján számított érték. Számításának algoritmusa

$$NFT = FE - RLK,$$

ahol

NFT: nettó forgótőke,

FE: forgóeszközök,

RLK: rövid lejáratú kötelezettségek.

Több szerző is ezen algoritmus alapján értelmezi a *forgótőke fogalmát*, azaz a *nettó forgótőkével* veszi azonosnak *Béhm (1994); Cohen (1997); Illés I-né (1994); Dambolerm – Shulman (1988); Collins – Collins (1963); Laáb (2007)*. Az *5. ábra* szerint adódik a nettó forgótőke számításának alábbi algoritmusa is:

$$NFT = (ST + HSK + HLK) - BFE,$$

ahol

NFT: nettó forgótőke,

ST: saját tőke,

HSK: hátrasorolt kötelezettségek,

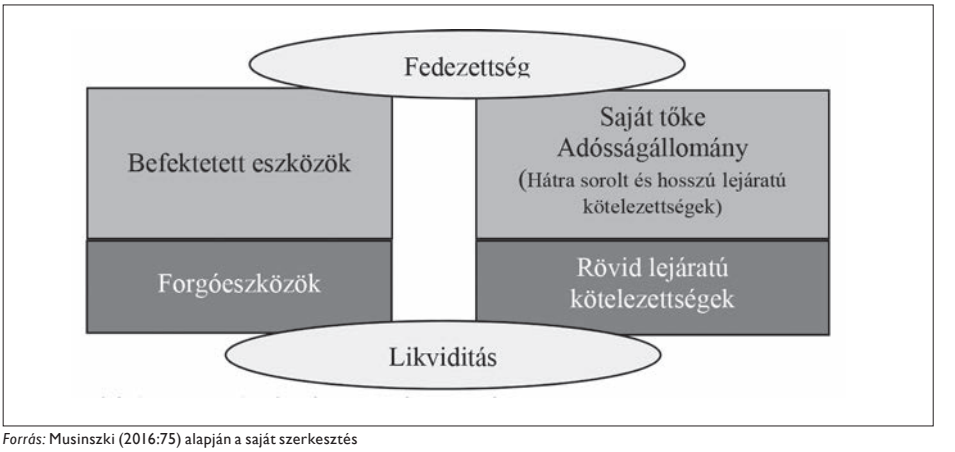
HLK: hosszú lejáratú kötelezettségek,

BFE: befektetett eszközök.

A fenti algoritmusok alapján történő számítás, továbbá a nettó forgótőkének a

5. ábra

Az eszközök és források lejárati összhangja
(The maturity's conformity of assets and liabilities)

Forrás: Musinszki (2016:75) alapján a saját szerkesztés

forgótőkével való egyenlővé tétele és ilyetén való értelmezése azonban – több ok miatt is – véleményünk szerint hibás és téves következtetések levonásához vezet. A mérleg adatai alapján számított nettó forgótőke ugyanis csak az időbeliség elvének érvényesülésére és a vállalat finanszírozási stratégiájának típusára – *agresszív, szolid* és *konzervatív* – enged következtetni, és értéke lehet *pozitív, nulla* és *negatív is*. Mivel a forgótőke (FT) és a működő tőke (BFE+FT) meghatározott nagyságrendű vagyon állományértékét jeleníti meg forintban kifejezve, ezért az negatív nem lehet *(Szálteleki, 2018)*. A nettó forgótőke viszont lehet negatív is. Ebből viszont következik, hogy a nettó forgótőke nem lehet azonos a gazdasági értelemben vett forgótőkével és ezért a működő tőke sem lehet azonos a befektetett eszközök és a nettó forgótőke összegével (BFE+NFT).

Az időbeliség érvényesülésének mértékét jól kifejezi a *forgótőke fedezettsége mutató*, amely az alábbi algoritmus alapján számszerűsíthető *(Pupos, 2011:41)*:

$$FTF = \frac{NFT}{FT},$$

ahol

FTF: forgótőke fedezettsége,

NFT: nettó forgótőke,

FT: forgótőke.

A forgótőke a mérleg adatai alapján nem számszerűsíthető, de állományértéke célirányos elemzéssel jól tervezhető. Az FTF mutató tartalmi összefüggései alapján adódik, hogy ha

FTF=1, a finanszírozási stratégia szolid,

FTF>1, a finanszírozási stratégia konzervatív,

FTF<1, a finanszírozási stratégia agresszív.

Az agresszív finanszírozási stratégia mértéke olyan fokú is lehet – az NFT negatív –, hogy a befektetett eszközök fedezettsége sem biztosított.

Az előzőekben vázolt ok-okozati összefüggések számszerűsítéséhez vegyük alapul az *1. táblázatban* szereplő modellvállalatokra vonatkozó adatokat. A leírtak alapján a termelés folyamatosságának biztosítása érdekében a forgóeszközök tőkeként funkcionáló állományértéke – mindkét vállalat esetében – 922 ezer Ft. A két vállalat között a különbség csak a termelés finanszírozásában áll fenn. A „B" vállalat a termelését rövid lejáratú forrásokkal finanszírozza. Ez a feltételezés tudatos volt. Egyrészt a gyakorlatban is gyakran előfordul, hogy egy vállalat finanszírozási stratégiája – akár több éven keresztül is – agresszív, azaz sérül az időbeliség elve. Másrészt az is célunk volt, hogy a kapcsolódó pénzügyi mutatószámok számszerűsített értékeiben markánsan megjelenjenek a fontos tartalmi összefüggések. A tárgyalt elméleti összefüggések mutatószámokban való megjelenítését a *2. táblázatban* foglaltuk össze.

2. táblázat

Az „A" és „B" vállalatok időbeliséget kifejező mutatószámai

(M. e.: ezer Ft *(thousand HUF)*

Megnevezés *(Name)*	**„A" Vállalat *(„A" Company)***		**„B" Vállalat *(„B" Company)***	
	Nyitó *(Opening balance)*	**Záró *(Closing balance)***	**Nyitó *(Opening balance)***	**Záró *(Closing balance)***
Forgótőke *(Working capital)*	922	922	922	922
Nettó forgótőke *(Net working capital)*	922	1 470	0	548
Forgótőke fedezettsége *(Worcking capital coverage of)*	1,0	1,59	–	0,59

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

A *2. táblázatban* szereplő értékek bizonyítják, hogy a nettó forgótőke nem lehet azonos a forgótőkével. A forgótőke fedezettsége mutató nagyságrendje egyértelműen kifejezi, hogy a „B" vállalat finanszírozási stratégiája agresszív, mivel az FTF mutató értéke <1, tehát sérül az időbeliség elve.

Kérdésként fogalmazható meg, hogy az előzőekben értelmezett fogalmak és számított algoritmusok között – a vagyonmérleg valamennyi tételét alapul véve – valóban fennáll-e az ok-okozati összefüggés, vagy bizonyos esetekben az adott mutató számítási algoritmusát módosítani kell, és ebből eredően értelmezését is újra kell gondolni és definiálni. E kérdések megválaszolása – a mérleget alapul véve – teljesebb körű és részletesebb elemzést igényel. Ezzel összefüggésben a hatályos számviteli szabályozást is értelmezni kell.

A VAGYONMÉRLEG ÉS A PÉNZÜGYI MUTATÓSZÁMOK

A részletesebb elemzés esetén a mérlegtételek tartalmára kell fókuszálni, ismerni kell azok konkrét tartalmát, változásának okait is. Ebből következik, hogy egyes pénzügyi mutatószámok képzésénél nem nélkülözhető az állami támogatások formáinak és azok számviteli elszámolásának hatályos szabályozási rendszere sem. A dolgozat témájához kapcsolódó számviteli szabályozás főbb mérföldkövei az alábbiakban összegezhetők. A számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvény módosításáról és kiegészítéséről szóló 1995. évi XX. törvény írta elő a vagyonmérlegben a befektetett eszközök főcsoportjainak esetében az értékhelyesbítés, és ennek forrástételeként a saját tőkén belül az értékelési tartalék mérlegtétel beemelését. A számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvény módosításáról szóló 1996. évi CXV. törvény eredményeként bővül az aktív és passzív időbeli elhatárolások értelmezése az alábbiak szerint:

C. Aktív időbeli elhatárolások	G. Passzív időbeli elhatárolások
1. Bevételek aktív időbeli elhatárolása	1. Bevételek passzív időbeli elhatárolása
2. Költségek, ráfordítások aktív időbeli elhatárolása	2. Költségek, ráfordítások passzív időbeli elhatárolása
3. Halasztott ráfordítások	3. ***Halasztott bevételek***

A törvény alapján a saját tőke elemei között szerepeltetni kell a „II. Jegyzett, de még be nem fizetett tőke (-)" mérlegtételt is. További változás, hogy a mérleg szerinti eredmény kategória maradt meg az előző évek áthozott vesztesége és a mérleg szerinti eredmény közül. A 2000. évi C. törvény értelmében a mérleg előírt tagolása, „A" változat (*1. számú melléklet a 2000. évi C. törvényhez alapján)* szintén változik, a saját tőke elemei között szerepeltetni kell a „V. Lekötött tartalék" mérlegtételt. 2016. évtől a mérleg szerinti eredmény helyett az adózott eredmény szerepel a saját tőke elemei között. A jelenleg hatályos szabályozás alapján a vagyonmérleg „A" változatának összevont tartalmi elemeit a *6. ábra* szemlélteti. Ezen összevont tartalmi struktúra képezi alapját a kapcsolódó pénzügyi mutatószámok képzésének is. A *félkövér és dőlt* betűvel jelzett mérlegtételek tartalmazzák a fejlesztésekhez, beruházásokhoz kapott támogatások számviteli elszámolásának mérlegtételeit. A *dőlt betűvel jelzett tételt* egyes pénzügyi mutatószámok képzésénél – ahogy ezt a későbbiekben látni fogjuk – korrekciós tételként célszerű figyelembe venni.

Nem tekinthető szegényesnek, de ugyanakkor egységesnek sem azon forrásmunkák száma, amelyek a pénzügyi mutatószámok és a különböző elemzési technikák rendszerét tartalmazzák. Belátható, hogy a számvitel által szolgáltatott pénzügyi kimutatások alapján nagyon sokféle mutatószám képezhető, amit a kapcsolódó forrásmunkákban található – szakmai szempontból nem mindig megalapozott vagy nem értelmezhető

6. ábra

A mérleg összevont tartalmi elemei „A" változat
(Consolidated elements of balance sheet „A" version)

<table>
<tr><td colspan="2" rowspan="3">Befektetett eszközök (BFE)
(Fixed assets) (FA)</td><td rowspan="7">Saját tőke (ST)
(Own capital) (OC)</td><td colspan="3">I. Jegyzett tőke (Subscriebed capital)</td></tr>
<tr><td colspan="3">II. Jegyzett de be nem fizetett tőke (Subscriebed capital unpaid (-)</td></tr>
<tr><td colspan="3">III. Tőketartalék (Capital reserve)</td></tr>
<tr><td colspan="3">IV. Eredménytartalék (Accumulated profit reserve)</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Forgóeszközök (FE)</td><td rowspan="2">Forgótőke (FT)
(Working capital) (WC)</td><td colspan="3">V. Lekötött tartalék (Tied-up reserve)</td></tr>
<tr><td colspan="3">VI. Értékelési tartalék (Revaluation reserve)</td></tr>
<tr><td colspan="3">VII. Mérleg szerinti eredmény/Adózott eredmény (Earnings after taxes) (EAT)</td></tr>
<tr><td rowspan="2"></td><td rowspan="2">Hátrasorolt kötelezettségek (HSK)
(Subordinated liabilities) (SL)
Hosszú lejáratú kötelezettségek (HLK)
(Long-term liabilities) (LTL)</td><td colspan="4" rowspan="2"></td></tr>
<tr><td rowspan="2">Idényszerűen jelentkező forgóeszközök (IFE)
(Working capital excess of current assets) (WCECA)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Céltartalékok (CT)
(Provisions) (P)</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td colspan="2">Aktív időbeli elhatárolások (AIE)
(Prepaid expenses) (PE)</td><td rowspan="2">Passzív időbeli elhatárolások (PIE)
(Accrued and deffered liabilities) (ADL)</td><td colspan="2">Rövid lejáratú kötelezettségek (RLK)
(Current liabilities) (CL)</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2" rowspan="3"></td><td colspan="2">Bevételek passzív időbeli elhatárolása (Deffered income)</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">Költségek, ráfordítások passzív időbeli elhatárolása (Deffered expenses)</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td rowspan="2">Halasztott bevételek (Accrued income)</td><td>Fejlesztési célú támogatás (PIEFT) (GGDPAL)</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Számviteli törvény 45. §. (1–6) alapján nevesített tételek (Accounting law 45.. (1-6) on the basis of named items)</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="3">ESZKÖZÖK ÖSSZESEN (EÖ)
(TOTAL ASSETS) (TA)</td><td colspan="4">FORRÁSOK ÖSSZESEN (ÖF)
(TOTAL LIABILITIES) (TL)</td></tr>
</table>

Megjegyzés: Szürke hátterű cellák: Tőkeként funkcionáló vagyon *(Assets that work as capital).*

PIEFT (GGDPAL) Passzív időbeli elhatárolások fejlesztési célú állami támogatás pénzeszközállománya *(Government grants for development purposes recorded in the accrued liabilities).*

Forrás: A 2000. évi C. törvény 1. számú melléklete alapján a szerzők saját munkája

– számított mutatószámok is bizonyítanak (*Illés I-né, 1994; Brealey – Myers, 1992; Béhm, 1994; Tétényi – Gyulai, 2001; Laáb, 2007; Illés – Keményné Horváth, 2017; Szalka – Katits, 2018*).

A központi kérdés azonban az, hogy a képzett mutatószámok tartalma milyen szakmai információkat takar. Látni kell azt is, hogy a pénzügyi mutatószámok a közvetlen ok-okozati összefüggések feltárását általában nem teszik lehetővé. Ennek fontosságára hívja fel a figyelmet *Musinszki (2016)* is: „… a nagymértékben összegzett adatok egy általános képet adnak a vállalat gazdálkodásáról, segítenek bennünket abban, hogy meglássuk a problémákat, és megtudjuk, hol keressük a problémák forrását, de nem adnak választ a problémák okaira." A tőketranszferek hatályos számviteli elszámolásának rendszere miatt

érintett mutatószámokat és azok számítási algoritmusát a *2. táblázatban* foglaltuk össze. Könnyen belátható, hogy amikor a vagyonmérleg adatai alapján számoljuk az időbeliség érvényesülését kifejező mutatószámokat – *forgótőke, működő tőke* –, végső soron az időbeliség elvének alárendelve csoportosítjuk a vagyonmérleg tételeit, és végezzük el a matematikai műveleteket. Ebből következik, hogy a számítás eredménye – számszakilag – megegyezhet a *gazdasági értelemben vett forgótőkével és működő tőkével*. Az azonban az elmondottakból nem következik, hogy a kapott eredmény – és ezzel a számítás módja is – minden esetben a gazdasági értelemben vett *forgótőkét* és a *működő tőkét* adja.

A *3. táblázatban* szereplő mutatószámok algoritmusából látható, hogy ugyanazon algoritmus alapján számított mutatószám elnevezése más, például az 1. és 11. sorszámúak, vagy eltérő algoritmus alapján számított mutató elnevezése megegyezik, ahogy ez az 1. és 12. sorszámú mutatók esetében látható. A táblázatban szereplő mutatók, illetve számításuk algoritmusában szereplő mérlegtételek tartalmának ismeretében belátható, hogy azon mutatószámok algoritmusát, amelyben a tőketranszferek számszerűsített értéke szerepel – nettó forgótőke, működő tőke, befektetett eszközök fedezettsége stb. – módosítani kell a passzív időbeli elhatárolásokban szereplő halasztott bevétel fejlesztési célú támogatások állományértékével. A 4. sorszám alatt szereplő „Forgótőke aránya (%)" mutató véleményünk szerint szakmailag nem értelmezhető. Egyrészt azért, mert a forgótőke helyett a nettó forgótőke a mutató tartalma. Másrészt azért sem, mert a nettó forgótőke az nem ok, hanem okozat, számított érték, ami lehet negatív is. A jövedelmezőséget tükröző azon mutatószámok esetében, ahol viszonyítási alapként a saját tőke szerepel, indokoltnak tartjuk az értékelési tartalék, illetve az eszközoldalon a *piaci értékre helyesbítés* mérlegtételeket figyelmen kívül hagyni, és a passzív időbeli elhatárolásokban szereplő halasztott bevétel fejlesztési célú támogatás összegével a saját tőkét korrigálni. Azt azonban meg kell jegyezni, hogy a tesztüzemi rendszerben szereplő egyéni gazdaságok esetében – mivel a piaci értékre történő helyesbítés elsősorban a termőföld értékének növekedéséből adódik – a korrekció elvégzése nagymértékben torzíthatja a számviteli adatok alapján képzett pénzügyi mutatószámokat. Az elmondottak alapján a *vagyoni* és jövedelmezőségi *helyzetet tükröző mutatószámok* köréből – egyes esetekben számításuk algoritmusának korrekciójával – a *4. táblázatban* közölteket tartjuk szakmailag megfelelőnek.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A pénzügyi mutatók számításának adatbázisát több forrásból biztosítottuk. Az állami támogatások számviteli elszámolásának rendszeréhez kapcsolódó elemzéseket az AKI FADN 2014–2016. évre vonatkozó adatbázisa alapján végeztük el. Az adatbázisra vonatkozó főbb adatokat az *5. táblázat*, a feldolgozás eredményeként a mérlegtételekre vonatkozó adatokat a *6. táblázat* foglalja magában. A tőketranszferek hatályos számviteli elszámolásának gazdasági vetületeit egy korábbi kutatás adatbázisában szereplő gazdaságok mérlegadatai alapján is elemeztük. A mérlegadatokat a Céginformációs és az Elektronikus Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat adatbázisából vettük (*http://ceginformacioszolgalat.kormany.hu*). E gazdasági társaságok *„Gazdasági társaság 1." és „Gazdasági társaság 2."* főbb mérlegtételeit a *7.* és *8. táblázat* tartalmazza.

A közölt adatbázisok adták tehát alapját a pénzügyi mutatószámok képzésének. Az AKI adatbázisa alapján azt is elemeztük, hogy az egyes állami támogatások – folyó és tőketranszferek – hatályos számviteli elszámolása különbözőségének milyen gazdasági vetületei vannak az egyéni és társas vállalkozásokat illetően. A kapott

3. táblázat

A vagyoni és jövedelmezőségi helyzetet tükröző mutatószámok
(Indicators related to profitability and ownership)

Forrás ***(Source)***	**Pénzügyi mutató** ***(Financial indicator)***		
	sorsz. ***(n.)***	**megnevezése** ***(name)***	**számítása** ***(formula, calculated as)***
Vagyoni helyzetet tükröző mutatók ***(Indicators relate to property state)***			
Illés – Kemény-né Horváth (2017:29)	1.	Tőkeerősség (%) *(Capital-intensiveness) (%)*	(ST/ÖF)×100 (OC/TL)×100
	2.	Befektetett eszközök fedezettsége (%) *(Coverage of invested assets) (%)*	(ST/BFE)×100 (OC/FA)×100
	3.	Forgótőke alakulása (ezer Ft) *(Working capital) (thousand HUF)*	FE–RLK CA–CL
	4.	Forgótőke aránya (%) *(Carried as working capital ratio) (%)*	(FT/ST)×100 [(CA–CL)/OC]×100
Laáb (2007)	5.	Működő tőke (ezer Ft) *(Funktioning capital) (thousand HUF)*	BF+NFT FA+NWC
Pupos (2011:25)	6.	Nettó forgótőke (ezer Ft) *(Net working capital) (NWC) (thousand HUF)*	(ST+HSK+HLK)–BFE) (OC+SL+LTL)–FA
	7.	Befektetett eszközök fedezettsége II. (%) *(Coverage of invested assets II.) (%)*	[(ST+HSK+HLK)/BFE)]×100 [(OC+SL+LTL)/FA)]×100
Szálteleki (2018)	8.	Nettó forgótőke II. (ezer Ft) *(Net working capital II.) (thousand HUF)*	(ST+HSK+HLK+PIEFT)–BFE (OC+SL+LTL)–FA
	9.	Befektetett eszközök fedezettsége III. (%) *(Coverage of invested assets III.) (%)*	[(ST+HSK+HLK+PIEFT)/ BFE]×100 [(OC+SL+LTL+GGDPAL)/ FA]×100
Jelentés az agrárgazdaság 2016. évi helyzetéről: 194–196.	10.	Eladósodottság (%) *(Debt rate) (%)*	(HLK/ÖF)×100 [(SL+LTL)/TL]×100
	11.	Saját tőke aránya (%) *(Equity ratio) (%)*	(ST/ÖF)×100 (OC/TL)×100
	12.	Tőkeerősség (%) *(Capital-intensiveness) (%)*	[(ST/(ST+HLK)]×100 [(OC/(OC+LTL)]×100
	13.	Eladósodottság (%) *(Debt rate) (%)*	[HLK/(ST+HLK)]×100 [LTL/(OC+LTL)]×100
Jövedelmezőségi helyzetet tükröző mutatók ***(Indicators relate to profitability state)***			
Jelentés az agrárgazdaság 2016. évi helyzetéről: 194–196	14.	Saját tőke jövedelmezősége (%) *(Return on equity) (ROE) (%)*	(AEE/ST)×100 (AEE/OC)×100
	15.	Összes tőke jövedelmezősége (%) *(Total capital profitability) (%)*	[(SZVE+FKAM)/(ST+HLK)]×100 [(PBT+IPSC)/(OC+LTL)]×100
	16.	Tőkearányos eredmény (ROE, %) *(Return on equity) (ROE) (%)*	(AE/ST)×100 (EAT/OC)×100

Megjegyzés: ÖF: Összes forrás (TL: Total liabilities); SZVE: Szokásos vállalkozói eredmény (2016-től adózás előtti eredmény) (PBT: Profit or loss before taxes); AEE: Adózás előtti eredmény (EBT: Earnings before taxes); AE: Adózott eredmény (EAT: Earning after taxes); FKAM: Fizetett kamatok (IPSC: Interest payable and similar charges)

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

4. táblázat

A vagyoni és pénzügyi helyzetet kifejező javasolt mutatószámok és számításuk algoritmusa
(Recommended indicators and their formulas related to property and financial statements)

Megnevezés *(Name)*	**Mértékegység *(Unit)***	**Algoritmus *(Algorithm)***
Nettó forgótőke *(Net working capital)*	Ft	$(ST+HSK+HLK+PIEFT)–BFE_K$
Befektetett eszközök fedezettsége I. *(Coverage of fixed assets I.)*	%	$(ST_K/BFE)×100$
Befektetett eszközök fedezettsége II. *(Coverage of fixed assets II.)*	%	$[(ST_K+HSK+HLK+PIEFT)/BFE]×100$
Befektetett eszközök fedezettségének hiánya* *(Lack of coverage of fixed assets II.)*	%	$(NFT/BFE_K)×100$
Működő tőke *(Working capital)*	Ft	BFE_K+FT
Működő tőke fedezettsége *(Coverage of working capital)*	%	$[(BFE_K+NFT)/(BFE_K+FT)]×100$
Forgóeszközök fedezettsége** *(Coverage current assets**)*	%	$(NFT/FE)×100$
Tőkeerősség *(Capital Intensity)*	%	$[(ST_K+PIEFT)/ÖF]×100$
Eladósodottság *(Indebtedness)*	%	$[(HSK+HLK)/(ST_K+HSK+HLK)]×100$
Saját tőke jövedelmezősége *(Profitability of equity)*	%	$(AEE/ST_K)×100$
Tőkearányos eredmény *(Return on equity)*	%	$[(AEE+FKAM)/(ST_K+HSK+HLK)]×100$
Megjegyzés: BFE_K: Korrigált befektetett eszközök = Befektetett eszközök – Értékhelyesbítések *(Corrected Fixed Assets = Fixed Assets - Revaluations).*		
ST_K: Korrigált saját tőke = Saját tőke – Értékelési tartalék + PIEFT (*Corrected Equity = Equity - Revaluation reserve + Government grants for development purposes recorded in the accrued liabilities).*		
Ha a NFT negatív (If net working capital is negative).		
** Ha a NFT nem negatív (** If net working capital is not negative).		

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

5. táblázat

Az adatbázisra vonatkozó főbb adatok
(Main data related to the database)

Megnevezés *(Name)*	**Mértékegység *(Unit)***	**2014**	**2015**	**2016**	**2014**	**2015**	**2016**
		Egyéni gazdaságok *(Sole propiertorships)*			**Társas gazdaságok *(Partnerhips)***		
Elemszám a mintában *(Number of elements in the sample)*	db	1 608	1 586	1 734	379	374	411
Üzemszám a megfigyelt alapsokaságban *(Plant number in the observed base population)*	db	103 166	104 048	104 000	6 571	6 570	6 570
Mezőgazdasági terület a megfigyelt sokaságban *(Agricultural area in the observed population)*	ezer ha	2 662,7	2 740,6	2 711,6	2 106,9	2 163,4	2 160,2

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

6. táblázat

Az egyéni és társas gazdaságok vagyonmérlegének főbb tételeit összegző adatok
(Consolidated statement of financial position of the sole propietors' and partnerships')
(M. e.: milliárd Ft/*billion HUF*)

Megnevezés *(Name)*	**2014**	**2015**	**2016**	**2014**	**2015**	**2016**
	Egyéni gazdaságok *(Sole propiertorships)*			**Társas gazdaságok *(Partnerships)***		
A. Befektetett eszközök *(Fixed assets)*	2 224,8	2 361,2	2 561,1	1 191,8	1 257,4	1 406,8
B. Forgóeszközök *(Current assets)*	1 089,9	1 128,2	1 297,0	1 084,6	1 170,2	1 330,2
C. AIE	0,0	0,0	0,0	46,6	42,9	42,0
ESZKÖZÖK ÖSSZESEN *(TOTAL ASSETS)*	3 314,7	3 489,4	3 858,1	2 323,1	2 470,5	2 779,0
D. Saját tőke *(Equity)*	3 016,4	3 190,0	3 613,7	1 690,0	1 852,0	2 058,3
I. Jegyzett tőke *(Capital subscribed)*	1 248,4	1 283,2	1 380,1	315,9	335,0	357,5
II. Jegyzett, de be nem fizetett tőke *(Registered but unpaid capital)*	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
III. Tőketartalék *(Capital reserve)*	144,1	153,7	150,1	318,8	376,9	414,3
Ebből: FCVNFT *(Of which: FCVNFT)*	135,7	144,2	140,9	199,9	236,9	254,8
IV. Eredménytartalék *(Profit reserves)*	776,3	881,2	901,1	666,7	832,9	894,7
V. Lekötött tartalék *(Allocated reserve)*	62,3	70,1	57,3	212,5	203,9	202,1
VI. Értékelési tartalék *(Evaluation reserve)*	663,9	704,1	703,3	49,2	44,7	57,1
VII. Mérleg szerinti/Adózott eredmény *(Balance Sheet/Return Profit)*	121,4	97,8	*421,8*	126,9	58,5	*132,6*
E. Céltartalékok *(Provisions)*	0,0	0,0	0,0	1,5	1,2	0,7
F. Kötelezettségek (*Liabilities)*	298,4	298,9	243,5	610,6	595,8	695,7
I. Hátrasorolt kötelezettségek *(Subordinated liabilities)*	62,5	54,2	70,7	46,2	45,7	109,1
II. Hosszú lejáratú kötelezettségek **(Long-term liabilities)**	51,9	70,9	82,5	181,0	166,0	149,5
III. Rövid lejáratú kötelezettségek *(Short-term liabilities)*	184,0	173,8	90,3	383,4	384,1	437,1
G. PIE	**0,0**	**0,5**	**0,8**	21,0	21,5	24,3
Ebből: *Halasztott bevétel* (Of which: Deferred revenue*)*	0,0	0,5	0,8	4,3	4,9	5,0
Források összesen *(Resources totally)*	3 314,7	3 489,4	3 858,1	2 323,1	2 470,5	2 779,0

Megjegyzés: * Fejlesztési célú vissza nem fizetendő támogatás (FCVNFT), ** Fejlesztési célú vissza nem fizetendő támogatás (PIEFT) *(Grants for development purposes without repayment obligation) (GGDPA).*

Forrás: az AKI Tesztüzemi Rendszer adatai alapján a szerzők saját munkája

7. táblázat

A „Gazdasági társaság 1." főbb mérlegtételei
(The main elements of the balance sheet related to „Company 1")

(M. e.: ezer Ft/*thousand HUF*)

Év *(Year)*	**BFE** *(FA)*	**FE** *(CA)*	**AIE** *(AA)*	**ESZK. ÖSSZ.** *(T. ASSETS)*	**ST** *(EQU.)*	**CT** *(PROV.)*	**HSK+ HLK** *(S. LIAB. + L-T. LIAB.)*	**RLK** *(C.LIAB.)*	**PIE** *(ACCR. LIAB.)*		**FORR. ÖSSZ.** *(T. LIAB.)*
									Összesen *(Total)*	**Ebből** *PIEFT (From this: GGDPA)*	
2003	157 815	66 287	2 713	**226 815**	115 336	179	77 399	16 274	17 627	*11 705*	**226 815**
2004	218 692	144 456	1 315	**364 463**	129 688	179	111 562	89 600	33 434	*32 165*	**364 463**
2005	279 810	139 529	8 583	**427 922**	152 667	179	121 204	92 353	61 519	*59 325*	**427 922**
2006	274 085	176 853	20 820	**471 758**	275 996	0	146 925	47 264	1 573		**471 758**
2007	395 723	179 319	9 681	**584 723**	353 029	0	129 720	100 301	1 673		**584 723**
2008	452 974	98 684	12 940	**564 598**	406 297	0	78 495	78 150	1 656		**564 598**
2009	476 112	230 172	16 490	**722 774**	483 272	0	109 782	127 771	1 949		**722 774**
2010	484 280	320 795	12 773	**817 848**	497 816	0	109 199	209 732	1 101		**817 848**
2011	499 584	337 726	5 557	**842 867**	670 861	0	89 331	81 829	846		**842 867**
2012	488 445	377 566	6	**866 017**	738 336	0	64 485	61 340	1 856		**866 017**
2013	584 395	492 614	357	**1 077 366**	808 389	0	61 817	206 243	917		**1 077 366**
2014	711 284	508 772	798	**1 220 854**	919 903	0	153 128	146 589	1 234		**1 220 854**
2015	831 840	541 536	1	**1 373 377**	1 020 112	0	202 655	150 610	0		**1 373 377**

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

eredményeket táblázatokban foglaljuk össze és egyes esetekben ábrák segítségével tesszük szemléletesebbé.

A SZÁMVITELI SZABÁLYOZÁS GAZDASÁGI VETÜLETEI ÉS HATÁSUK A PÉNZÜGYI MUTATÓSZÁMOKRA

Az időbeliség elvét tükröző mutatószámokkal kapcsolatos véleményünket a „Gazdasági társaság 1." és „Gazdasági társaság 2." vagyonmérlegének adatai alapján számított eredmények látványosan és egyértelműen bizonyítják. A „Gazdasági társaság 1." esetében a mérlegadatok (*7. táblázat)* alapján számított eredmények *(8. táblázat)* bizonyítják, hogy a számítás algoritmusa nagymértékben befolyásolja a nettó forgótőke mérlegadatok alapján számított értékét. Kiemelendők a 2005. évre vonatkozó eredmények. A hivatkozott forrásmunkák – amelyekben a nettó forgótőkét a forgóeszközök és a rövid lejáratú kötelezettségek különbsége alapján értelmezik és számszerűsítik (NFT-1) – 47 176 ezer Ft (139 529–92 353) a forgóeszközök azon állományértéke, amelyhez a vállalat rövid lejáratú kötelezettségeket rendel.

A forgóeszközök állományának 33,8%-a (47 176:139 529) az, amelyhez a vállalat lejárat nélküli és/vagy hosszú lejáratú forrásokat rendel. Ebből viszont az is következik, hogy a befektetett eszközök fedezettsége teljes mértékben biztosított, azaz maradéktalanul érvényesül e vagyonelemek esetében az időbeliség elve. Ezen algoritmus (NFT-1) alapján számított értékek azonban nem tükrözik a valós helyzetet. A NFT-2 algoritmus alkalmazása esetén a NFT állományértéke –5939 ezer Ft [(152 667+121 204)–279 810], tehát a befektetetett eszközök fedezettsége csak

8. táblázat

A „Gazdasági társaság 1." nettó forgótőke mérlegadatok alapján történő értékének alakulása különböző számítási algoritmusok alkalmazása esetén

(The amount of the „Company 1" 's net working capital calculated by different algorithms according to balance sheet's datas)

(M. e.: ezer Ft/*thousand HUF*)

Év *(Year)*	NFT-1 *(NWC-1)*	NFT-2 *(NWC-2)*	NFT-3 *(NWC-3)*	Különbség *(Difference)*
2003	50 013	34 920	46 625	–3 388
2004	54 856	22 558	54 723	–133
2005	**47 176**	**–5 939**	**53 386**	6 210
2006	129 589	148 836	148 836	19 247
2007	79 018	87 026	87 026	8 008
2008	20 534	31 818	31 818	11 284
2009	102 401	116 942	116 942	14 541
2010	111 063	122 735	122 735	11 672
2011	255 897	260 608	260 608	4 711
2012	316 226	314 376	314 376	–1 850
2013	286 371	285 811	285 811	–560
2014	362 183	361 747	361 747	–436
2015	390 926	390 927	390 927	1

Megjegyzés: **NFT-1** = FE–RLK (**NWC-1** = CA-CL); **NFT-2** =(ST+HSK+HLK)–BFE (**NWC-2** = (EQ+SL+LTL)-FA; **NFT-3 =** (ST+HSK+HLK+PIEFT)–BFE (**NWC-3** = (EQ.+SL+LTL+ GGDPA)-FA)

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

9. táblázat

A „Gazdasági társaság 2." főbb mérlegtételei
(The main elements of the balance sheet related to „Company 2")

(M. e.: ezer Ft/*thousand HUF*)

Év *(Year)*	BFE *(FA)*	FE *(CA)*	AIE *(AA)*	Eszk. össz. *(T. assets)*	ST *(EQU.)*	CT *(PROV.)*	HSK+ HLK *(S. LIAB. + L-T. LIAB.)*	RLK *(C.LIAB.)*	PIE *(ACCR. LIAB.)*		Forr. össz. *(T. liab.)*
									Összesen *(Total)*	Ebből PIEFT *(From this: GGDPA)*	
2003	123 584	54 548	385	**178 517**	42 803	–	23 235	88 310	24 169	22 695	**178 517**
2004	122 569	51 623	279	**174 471**	44 066	–	40 493	63 359	21 053	20 178	**174 471**
2005	120 754	34 480	109	**155 343**	60 452	–	28 000	49 229	17 662	17 661	**155 343**
2006	108 313	21 323	266	**129 902**	53 042	–	15 500	45 911	15 449	15 262	**129 902**
2007	118 214	22 455	8 791	**149 460**	73 533	–	9 653	52 187	14 087	13 180	**149 460**
2008	110 644	32 282	1 073	**143 999**	71 064	–	5 424	55 221	12 290	11 276	**143 999**
2009	113 281	30 869	1 735	**145 885**	31 921	–	21 025	82 810	10 129	9 564	**145 885**
2010	102 968	30 477	770	**134 215**	18 209	–	15 554	91 736	8 716	8 717	**134 215**
2011	96 528	47 047	838	**144 413**	43 952	–	7 615	83 515	9 331	8 379	**144 413**
2012	140 868	46 492	141	**187 501**	54 226	–	24 644	98 893	9 738	8 043	**187 501**
2013	163 010	56 773	381	**220 164**	70 293	–	68 417	72 316	9 138	7 707	**220 164**
2014	150 541	53 804	48	**204 393**	83 061	–	34 466	78 563	8 303	7 370	**204 393**
2015	149 505	48 124	737	**198 366**	99 833	–	37 583	52 695	8 258	7 034	**198 366**

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

97,9%-ban [100–(5 939/279 810)×100] biztosított. Könnyen belátható, hogy az egyes algoritmusok eredménye között jelentkező eltérések oka az egyes évekre vonatkozó vagyonmérleg eltérő struktúrájával magyarázható. Ezt a *8. táblázat* különbségoszlopában (Különbség = NFT-3 – NFT-1) szereplő értékek is bizonyítják. Ezek alapján látható, hogy az eltérések az algoritmusban nem használt mérlegtételek különbségeivel egyeznek meg. A kapott eredmények alapján a nettó forgótőke mérlegadatok alapján történő számításának algoritmusát korrigálni kell. A számítás javasolt algoritmusa az alábbiakban foglalható össze:

$NFT = (ST+HSK+HLK+PIEFT)–BFE.$

A 2006. év után a fejlesztési célú támogatások, amelyek a passzív időbeli elhatárolásokon belül halasztott bevételként voltak nyilvántartva, a tőketartalékba kerültek átvezetésre. Ennek oka az volt, hogy a gazdaság a 2003–2005. években kapott fejlesztési célú támogatásokat rosszul könyvelte, ezért kellett azokat a tőketartalékba átvezetni.

A „Gazdasági társaság 2." kapcsolódó mérlegadatainak *(PIE, PIEFT)* alakulása mögött *(9. táblázat)* a *10. táblázatban* szereplő tételek állományértékének változásai húzódnak meg. Ez alapján látható, hogy a kapott vissza nem térítendő fejlesztési célú támogatások halasztott bevételként és felszabadításuk a kapcsolódó szabályozás szerint került könyvelésre. Az elhatárolás megszüntetésének összege adóalapot növelő tétel, mivel a könyvelés az alábbi számlákra történik: T 483 *Halasztott bevétel* és K 967 *Visszafizetési kötelezettség nélkül kapott támogatás, juttatás*. A tőketartalékba könyvelt támogatások esetében – a kettős könyvvitelt végző gazdasági társaságoknál – ez az adóalapot növelő hatás nem jelentkezik. A kapott fejlesztési célú

10. táblázat

A "Gazdasági társaság 2." PIE és a PIEFT mérlegtételeinek alakulására vonatkozó főbb adatok

(Main datas of „Company 2" 's AL and GGDPAL amounts)

Év *(Year)*	Fejlesztési célú támogatás *(Grants for development purposes)*			PIE aránya (A mérleg főösszeg=100%) *(AL's rate, Total assets=100%)*
	összege / ezer Ft *(amount in th. HUF)*	aránya (PIE=100 %) *(rate (AL=100%)*	elhatárolás megszüntetésének arányos összege, ezer Ft *(Proportionate amount of reversed accruals, th. HUF)*	
2003	22 695	94	1 723	0,8
2004	20 178	96	2 517	0,5
2005	17 661	100	2 517	0,0
2006	15 262	99	2 399	0,1
2007	13 180	94	2 082	0,6
2008	11 276	92	1 904	0,7
2009	9 564	94	1 712	0,4
2010	8 717	100	847	0,0
2011	8 379	90	338	0,7
2012	8 043	83	336	0,9
2013	7 707	84	336	0,6
2014	7 370	89	337	0,5
2015	7 034	85	336	0,6

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

11. táblázat

A folyó transzferek állományának alakulása az egyéni és társas gazdaságok esetében
(The sole propietors' and partnerships' current transfers)

Megnevezés *(Name)*	Mértékegység *(Unit)*	2014	2015	2016
		év *(year)*		
Egyéni gazdaságok *(Sole propietors)*				
Egyéb bevétel *(Other income)*	milliárd Ft	312,6	335,5	353
Ebből *(From this)*: TTÁM	milliárd Ft	254,2	250,5	272,1
	%	81,3	74,7	77,1
	ezer Ft/gazd.	2 464,4	2 407,7	2 615,2
Társas gazdaságok *(Partnerships)*				
Egyéb bevétel (Other income)	milliárd Ft	288,9	279,2	306,2
Ebből (From this): TTÁM	milliárd Ft	260,7	236,1	256,4
	%	90,2	84,6	83,7
	ezer Ft/gazd.	39 674,0	35 937,6	39 033,3

Megjegyzés: TTÁM: Termelési támogatások/Folyó transzferek *(Production grants/current transfers).*

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

12. táblázat

A tőketranszferek állományának alakulása egyéni és társas gazdaságok esetében
(The sole propietors' and partnerships' capital transfers)

Megnevezés *(Name)*	Mértékegység *(Unit)*	2014	2015	2016
		év *(year)*		
Egyéni gazdaságok *(Sole propietors)*				
Tőketartalék *(Capital reserve)*	milliárd Ft	144,1	153,7	150
Ebből *(From this)*: FCVNT	milliárd Ft	135,7	144,2	140,9
	%	94,2	93,8	93,9
Halasztott bevételként *(Accrued income)*	milliárd Ft	*0,0*	*0,5*	*0,8*
Társas gazdaságok *(Partnerships)*				
Tőketartalék *(Capital reserve)*	milliárd Ft	318,8	376,9	414,3
Ebből *(From this)*: FCVNT	milliárd Ft	199,9	236,9	254,8
	%	62,7	62,9	61,5
Halasztott bevételként *(Accrued income)*	milliárd Ft	*4,3*	*4,9*	*5,0*

Megjegyzés: FCVNT: Fejlesztési célú vissza nem fizetendő állami támogatás *(Government grants for development purposes without repayment obligation).*

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

támogatások összegét az egyéni gazdaságok esetében – egyéni vállalkozások, őstermelők, családi gazdálkodók – az adóalap kiszámításánál nem kell figyelembe venni.

A folyó és tőketranszferek állományának alakulását az egyéni és társas gazdaságok esetében a *11.* és *12. táblázatok, a folyó transzferek eredményre gyakorolt*

hatását a 13. és 14. táblázatok tartalmazzák.

A kapott eredmények alapján látható, hogy mind a folyó, mind pedig a tőketranszferek szerepe a saját tőke alakulásában – az egyéni és társas gazdaságok esetében egyaránt – jelentős nagyságrendet képvisel. A támogatások súlya a gazdaságok adózott eredményének alakulásában a két gazdaságtípust illetően differenciáltabban jelentkezik. Egyéni gazdaságok esetében az adózás előtti eredmény a termelési támogatások nélkül is pozitív *(13. táblázat)*. Azt azonban meg kell jegyezni, hogy az egyéni gazdaságok esetében a nem fizetett munkaerő bére nem kerül elszámolásra. Az összehasonlításnál tehát ezt figyelembe kell venni, illetve e költségtétellel a korrekciót el kell végezni.

A gazdasági társaságok adózás előtti eredménye – a termelési támogatások nélkül – veszteséges. Ebből következik, hogy az állami támogatások 76,8, 61,3, 55,7%-a képez adóalapot, tehát a támogatások 23,2, 38,7, 44,3%-a kellett a veszteség ellentételezésére. Társas gazdaságok esetében tehát a fizetett adó – 12,3, 11,3, 10,2 milliárd Ft – forrása a termelési támogatások összege. A *6. táblázatban* a Halasztott bevételek állománya 4,3, 4,9, 5,0 milliárd Ft. Ha feltételezzük, hogy ez az érték teljes egészében

13. táblázat

Az egyéni és társas gazdaságok adózott eredményének alakulása
(The sole propietors' and partnerships' profit (loss) after taxes)
(M. e.: milliárd Ft/*billion HUF*)

Ssz.	Megnevezés / Name	2014	2015	2016	2014	2015	2016
		Társas gazdaságok *(Partnerships)*			Egyéni gazdaságok *(Sole propietors)*		
1	Bruttó termelési érték *(Gross production value)*	1 684,1	1 730,8	1 930,1	1 197,4	1 247,6	1 310,1
2	Termelési támogatások *(Production grants)*	260,7	236,1	256,4	254,2	250,5	272,1
3	Termelési érték *(Production value /-2/)*	1 423,4	1 494,7	1 673,7	943,2	997,1	1 038,0
4	Üzemi költségek összesen *(Operating costs)*	1 474,2	1 579,2	1 774,9	814,7	858,2	870,5
5	ÜTE ***(Operating result /3-4/)***	–50,8	–84,5	–101,2	128,5	138,9	167,5
6	Pénzügyi műveletek eredménye *(Financial result)*	–10,2	–6,9	–12,4	–5,5	–5,6	-4,0
7	Adózás előtti eredmény I. *(Profit (loss) before taxes I. /5+6/)*	–61,0	–91,4	–113,6	123,0	133,3	163,5
8	Termelési támogatások *(Production grants)*	260,0	236,1	256,4	254,2	250,5	272,1
9	Adózás előtti eredmény II. *(Profit (loss) before taxes II. /7+8/)*	199,7	144,7	142,8	377,2	383,8	435,6
10	**Fizetett adó *(Taxes)***	12,3	11,3	10,2	12,0	13,5	13,8
11	Adózott eredmény *(Profit (loss) after taxes /9-10/)*	187,4	133,4	132,6	365,2	370,3	421,8
		%					
A fizetett adó mértéke I. *(Tax-rate I. /10/9/)*		6,2	7,8	7,1	3,2	3,5	3,2
A fizetett adó mértéke II. *(Tax-rate II. /10/7/)*		–	–	–	9,8	10,1	8,4

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

14. táblázat

A folyó transzferek adózott eredményre gyakorolt hatásának mértéke az egyéni és társas gazdaságok esetében

(Current transfers' effects on profit (loss) after taxes in sole propietors and partnerships)

Megnevezés *(Name)*	**2014**	**2015**	**2016**
	%		
Egyéni gazdaságok *(Sole propietors)*			
Saját tevékenység *(Own work)*	32,6	34,7	37,5
Termelési támogatások *(Production grants)*	67,4	65,3	62,5
Összesen *(Sum)*	100,0	100,0	100,0
Társas gazdaságok *(Partnerships)*			
Saját tevékenység *(Own work)*	–30,2	–63,2	–79,6
Termelési támogatások *(Production grants)*	130,2	163,2	179,6
Összesen (Sum)	100,0	100,0	100,0

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

15. táblázat

A halasztott bevételként könyvelt fejlesztési célú támogatások után fizetett adó becsült értékei gazdasági társaságok esetében

(Estimated tax for accrued income-recorded grants for development purposes of business associations)

(M. e.: millió Ft/*million HUF*)

Megnevezés *(Name)*	**Algoritmus *(Algorithm)***	**2014**	**2015**	**2016**
Halasztott bevétel *(Accrued income)*	5. táblázatból	4 300	4 900	5 000
Változás /növekedés-csökkenés/ *(Change /incr.-decr./)*	4900–4300; 5000–4900		600	100
Feloldás arányos összege *(Proportionate amount of release)* 2014	4300/7	614	614	614
Feloldás arányos összege *(Proportionate amount of release)* 2015	600/7		86	86
Feloldás arányos összege *(Proportionate amount of release)* 2016	100/7			14
Feloldás arányos összege összesen /Adóalap-növelés/ *(Sum of proportionate amount of release / Tax base increasing/)*	2014+2015+2016 arányos összege	614	700	714
Fizetett adó *(Payed tax)*	614×0,062; 700×0,078; 714×0,071	38	55	51

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

fejlesztési célú támogatások elhatárolásából adódik, akkor – ahogy ez már említésre került – az elhatárolás megszüntetésének arányos összege adóalapot képez. A gazdasági társaságok esetében a fizetett adóból (*13. táblázat 10. tétel*) a fejlesztési támogatásra jutó adó összege és becslésének algoritmusa a *15. táblázatban* található.

Az egyéni és társas gazdaságokra vonatkozó vagyoni és pénzügyi helyzetet tükröző

mutatószámok alakulását a *16. táblázatban* foglaltuk össze. A dőlt betűvel jelzett sorok és a hozzájuk tartozó számítási algoritmusok a hivatkozott forrásmunkák alapján kerültek kiszámításra. Az álló betűvel írt sorok értékeit a javasolt algoritmusok alapján számszerűsítettük. A kapott értékek különbségei egyes mutatók számításánál jelentős nagyságrendbeli értékeket mutatnak, igazolva a javasolt algoritmusok szakmai megalapozottságát. Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy az eltérések nagyságrendje miatt, a vállalatok hitelképességének megítélésénél is használt pénzügyi mutatószámok számításánál a javasolt korrekciókat nem lehet figyelmen kívül hagyni.

ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK

A mezőgazdaság jövedelmezőségének, vagyoni, pénzügyi helyzetének alakulásában az állami támogatások – folyó és tőketranszferek – fontos szereppel bírnak. Ugyanakkor látni kell azt, hogy a számviteli elszámolásuk rendszere nagymértékben

16. táblázat

Az egyéni és társas gazdaságok egyes pénzügyi mutatóinak alakulása
(Financial indicators relate to sole propietors and partnerships)

Megnevezés *(Name)*	**2014**	**2015**	**2016**	**2014**	**2015**	**2016**
	Egyéni gazdaságok *(Sole propietors)*			**Társas gazdaságok *(Partnerships)***		
Nettó forgótőke, milliárd Ft (Net working capital, billion HUF)	905,9	954,4	1 206,7	701,2	786,1	893,1
Nettó forgótőke, milliárd Ft (Net working capital, billion HUF)	906,0	954,4	1 206,6	729,7	811,2	915,1
Eltérés, milliárd Ft (Difference, billion HUF)	0,1	0,0	–0,1	28,5	25,1	22,0
Befektetett eszközök fedezettsége I., % (Coverage of fixed assets I., %)	135,6	135,1	141,1	141,8	147,3	146,3
Befektetett eszközök fedezettsége II., % (Coverage of fixed assets II., %)	140,7	140,4	147,1	160,9	164,1	164,7
Befektetett eszközök fedezettsége I., % (Coverage of fixed assets I., %)	150,7	150,0	156,7	143,6	149,0	148,3
Befektetett eszközök fedezettsége II., % (Coverage of fixed assets II., %)	158,0	157,6	164,9	163,9	166,9	167,8
Forgóeszközök fedezettsége, % (Coverage of current assets, %)	83,1	84,6	93,0	64,7	67,2	67,1
Forgóeszközök fedezettsége, % (Coverage of current assets, %)	83,1	84,6	93,0	67,3	69,3	68,8
Tőkeerősség, % (Capital strength, %)	91,0	91,4	93,7	72,7	75,0	74,1
Tőkeerősség, % (Capital strength, %)	88,7	89,3	92,3	72,3	74,7	73,7
Eladósodottság, % (Debt, %)	3,8	3,9	4,2	13,4	11,4	12,6
Eladósodottság, % (Debt, %)	4,9	5,0	5,3	13,8	11,7	12,9
Saját tőke jövedelmezősége, % (Profitability of equity, %)	12,5	12,0	12,1	11,8	7,8	6,9
Saját tőke jövedelmezősége, % (Profitability of equity, %)	16,0	15,4	15,0	12,1	8,0	7,1

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

befolyásolja a gazdálkodás eredményének alakulását, és jelentős mértékben – a kapcsolódó számviteli elszámolások függvényében – módosítja az egyes vagyoni és pénzügyi helyzetet tükröző mutatószámok értékét is. A gazdasági tényadatok és az AKI FADN adatbázisán végzett elemzések eredményei alapján megállapítható, hogy az egyes pénzügyi mutatószámok számításának algoritmusát módosítani kell, hogy szakmailag megalapozott információk álljanak rendelkezésre. Ennek fontosságát az állami támogatások egyik célja is alátámasztja: hogy a vállalatok pénzügyi helyzete javuljon. A kapott eredmények egyértelműen igazolják a javasolt algoritmusok alkalmazásának szakmai megalapozottságát. Az eredmények alapján levonható következtetések az alábbiakban összegezhetők:

• Az időbeliség elve érvényesülését kifejező

– nettó forgótőke mérlegadatok alapján történő számításának helyes algoritmusa az alábbi:

$NFT = (STK + HSK + HLK) – BFE;$

– Befektetett eszközök fedezettsége I. (%) = $(STK/BFE)\times100$;

– Befektetett eszközök fedezettsége II. (%) =

$[(STK+HSK+HLK+PIEFT)/BFE]\times100$;

– Befektetett eszközök fedezettségének hiánya (%) = $(NFT/BFEK)\times100$.

• A jövedelmezőséget kifejező azon mutatószámok esetében, ahol a vetítési alap a saját tőke, a saját tőke összegét az értékelési tartalék és a halasztott bevételekben szereplő fejlesztési célú állami támogatások összegével korrigálni kell (– Értékelési tartalék, + Fejlesztési célú állami támogatások), azaz el kell végezni annak korrekcióját.

• A tőkeerősség és eladósodottsági mutatók számításánál a saját tőke korrekcióját szintén el kell végezni.

• A befektetett eszközök fedezettsége és az eszközarányos jövedelmezőségi mutatók esetében a befektetett eszközök állományértékét módosítani kell, azaz le kell vonni az értékhelyesbítések összegét. E korrekció az egyéni gazdaságok esetében – mivel az értékhelyesbítés alapvetően a termőföld árának növekedéséből adódik – torzítja a képzett mutatószámokat.

• Az eltérő számviteli szabályozás miatt a társas gazdaságok – kettős könyvvitelt vezetők – esetében az állami támogatások 55,7-76,8%-a képezett adóalapot. Ennek eredményeként 10,2-12,3 milliárd Ft került elvonásra – adó formájában – a jövedelemadó-alapot képező állami támogatásokból.

• Egyéni vállalkozások esetében a vissza nem térítendő fejlesztési célú támogatásokat a bevételek számításánál nem kell figyelembe venni (időbelileg sem kell elhatárolni). Azt azonban meg kell jegyezni, hogy a tesztüzemi rendszerben az összehasonlíthatóság érdekében ezt meg kell tenni.

• A területalapú támogatás és a gázolaj utáni jövedéki adó visszatérítése egyéni gazdaságok esetében is jövedelemadó-alapot képez. Ez a kapott eredményekkel nem igazolható. (E mögött eltérő, választható adózási lehetőségek is meghúzódnak, továbbá az eredmények igazolásához vagy cáfolásához részletesebb adatbázisra lenne szükség.)

• A kapott eredmények arra is felhívják a figyelmet, hogy a hitelképességi vizsgálatokhoz használt különböző mutatószámok számításánál – adott esetben – a javasolt korrekciók elvégzése nem nélkülözhető.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Andor Á. – Tóth M. (2018): *Számvitel 2018. Hatályos szabályok és azok gyakorlati alkalmazása.* Vezinfo Kiadó és Tanácsadó Kft., Budapest, 106–123. pp. – (2) Ávár M. – Egri-Retezi K. – Egri I. I. (2016): Állami és európai uniós támogatások elszámolása: számvitel, adózás, jogi háttér. Vezinfó Kiadó és Tanácsadó Kft., Budapest – (3) *Az Európai Unióról szóló Szerződés és az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (EUMSZ) egységes szerkezetbe foglalt változata.* (2008/C 115/01). http://eur-lex.europa.eu/legal- content/HU/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2008.115.01.0001.01.HUN&toc=OJ:C:2008:115:TOC#C_2008115HU.01001301- [2018.03.10.] – (4) *B/ . számú jelentés az agrárgazdaság 2016. évi helyzetéről.* I–II. kötet 194–196. pp. http://www.efosz.hu/wp-content/uploads/2017/12/Az-agr%C3%A1rgazdas%C3%A1g-2016.-%C3%A9vi-helyzet%C3%A9r%C5%91lsz%C3%B3l%C3%B3-jelent%C3%A9s.pdf [2018.04.10.] – (5) *B/8386. számú jelentés az agrárgazdaság 2014. évi helyzetéről.* I. kötet 153–154. pp., II. kötet 129–131. pp. http://www.parlament.hu/irom40/08386/08386.pdf [2018.04.10.] – (6) Béhm I. (1994): *Vállalkozások pénzügyi tervezése.* NOVORG Kft., Budapest, 183–263. pp. – (7) *Bizottsági közlemény az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. cikkének (1) bekezdésében említett állami támogatás fogalmáról (2016/C 262/01).* 19.7.2016 Az Európai Unió Hivatalos Lapja. http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016XC0719(05)&from=EN [2018.05.11.] – (8) Brealey, R. – Myers, S. (1992): *Modern vállalati pénzügyek.* I–II. Panem, Budapest – (9) Chikán A. (2005): *Vállalatgazdaságtan.* Aula Kiadó, Budapest – (10) Cohen, E. (1997): *Fonds de roulement, besoin en fonds de roulement et trésorerie.* Chaptire 9, Analyse Financiére. 4 édition, Economica, Paris, 267–300. pp. – (11) Collins, J. M. – Collins, R. A. (1963): *About finances not only for financial experts.* Co-nex-training Bt. – (12) Dambolerm, I. G. – Shulman, J. M. (1988): A Primary Rule for Detecting Bankruptcy: Watch the Cash. *Financial Analysts Journal,* 44 (5) 74–78. pp. – (13) Fogarasi M. (2010): Támogatások elszámolása önálló tevékenység esetén. *Adóvilág,* XIV (6) 12–17. pp. http://docplayer.hu/294422-Adovilag-2010-majus-xiv-evfolyam-06-szam.html [2018.04.10.] – (14) Illés I. – Keményné Horváth Zs. *(2017): Az élelmiszer-termelés gazdálkodó szervezeteinek pénzügyi helyzete 2016.* Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest, http://repo.aki.gov.hu/3098/1/Elipterm%20gazdalkodo%20szervezeteinek%20penzugyi%202016%20web_pass.pdf [2018.04.20.] – (15) Illés I-né (1994): *Társaságok pénzügyei.* SALDO, Budapest – (16) Kapronczai I. *(2007): Információs rendszerek a közös agrárpolitika szolgálatában.* Szaktudás Kiadó Ház Zrt., Budapest – (17) Laáb Á. (2007): Számvitel – 6. *A vagyon számbavételéhez kapcsolódó ismeretek.* www.laabagnes.hu/wp-content/uploads/2007/03/6_a-vagyon-szambavetele.PPS [2018.04.20.] – (18) Marosán Gy. (2016): *Szolgáltatás-menedzsment.* 1. Előadás. https://www.google.hu/webhp?sourceid= chrome- instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=input+output+fogalma&start=30 [2017.01.30.] – (19) Musinszki Z. (2016): Pénzügyi kimutatások elemzése – mire jó a hányadoselemzés? *Pénzügy-Számvitel-Statisztika* Füzetek *2015.* Miskolci Egyetemi Kiadó, 65–93. pp. – (20) Pupos T. (2011): F*orgótőke-gazdálkodás.* Szaktudás Kiadó Ház, Budapest – (21) Szalka É. – Katits E. (2018): A mezőgazdasági vállalkozások növekedési lehetőségei pénzügyi nézőpontból. *Gazdálkodás,* 62 (1) 28–48. pp. – (22) Szálteleki P. *(2018): A tőketranszferek számviteli elszámolása és a vagyoni helyzetet tükröző mutatószámok összefüggései a mezőgazdasági vállalatokban.* Előadás. XXIV. Ifjúsági Tudományos Fórum, Keszthely, 2018. május 24. – (23) Tétényi Z. – Gyulai L. (2001): *Vállalkozás-finanszírozás.* Saldo Kiadó, Budapest

JOGSZABÁLYI FORRÁSOK

(1) 2000. évi C. törvény a számvitelről. https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A0000100.TV- [2018.03.10.] – (2) 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról. https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99500117.TV [2018.04.10.] – (3) A számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvény módosításáról és kiegészítéséről szóló 1995. évi XX. törvény. https://mkogy.jogtar.hu/getpdf?docid=99500020.TV&printTitle=1995.+%C3%A9vi+XX.+t%C3%B6rv%C3%A9ny&targetdate=ffffff4&referer=lawsandresolutions [2018.04.10.] – (4) 1996. évi CXV. törvény a számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvény módosításáról. https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=99600115.TV&printTitle=1996.%20%C3%A9vi%20CXV.%20t%C3%B6rv%C3%A9ny&targetdate=ffffff4&referer=lawsandresolutions [2018.04.10.]

Summary

CONNECTION BETWEEN FINANCIAL ANALYSIS AND CURRENT SETTLEMENTS OF ACCOUNTS

By: Szálteleki, Péter – Pupos, Tibor – Szabó, Gergely

Keywords: subsidies for development, accruals, indicators for capital, financial situation and profitability, algorithms for calculations.
JEL Classification: Q12, Q14.

Under market-oriented economy conditions, stake holders and other concerned parties have a need for objective information on capital, financial situation and profitability of entities. The way of this is even governed by law. Some of this information can be shown by financial indicators.

The commonly used financial indicators are not few in number, however their set is not uniform concerning definitions and algorithms for calculation. An important requirement on the calculated indicators is that they must provide reliable information. It is only possible to ensure this if it is known what is calculated and why. Calculating indicators cannot be an automatic procedure, because of the continuously changing economic conditions and connecting regulatory system.

This paper answers the question, how the current settlements of accounting government subsidies influence the capital and financial situation, the information content of financial indicators covering profitability. These analyses are based on economic records and the database of the Farm Accountancy Data Network (FADN; 2014-2016) of the Research Institute of Agricultural Economics. On the basis of the results suggestions are developed for the algorithms of calculating certain indicators. This is necessary because the algorithms applied so far do not ensure the suitable professional information content considering the current accounting law.

THE OWNERSHIP STRUCTURE OF FAMILY FIRMS - AN EMPIRICAL STUDY OF HUNGARIAN AGRI-FOOD FAMILY ENTERPRISES

By: Tobak, Júlia

Keywords: definition, generations, ownership categories, expert interviews, case study.
JEL Classification: Q0, Q1.

One can talk about family business if the notions of family, ownership and business are closely connected to each other, namely if the business is in the possession of the family, managed and controlled by the family members. A family owned company is a business where a family has the majority ownership and/or the majority management and at least one family member actively works in the firm, the family owns the business.

The study contains the results of research on the ownership structure of family owned businesses. The examined family businesses are interested in long-term preservation of values, thus succession of generations plays a key role in their case. They attach great importance how the ownership structure develops.

The methodology used to investigate the ownership structures of family businesses